

Rask 90-årig har bevaret håndelaget

En passiar med Vejen Andersen 5/3 1985

Ugens passiar­gæst, Peder Leth, er et mandagsbarn, idet han er født mandag den 9. december 1895, og han rundede således her i afvigte jule­måned de 90 år. Den ungdommelige aldrende herre er født på en lille ejendom i nærheden af landsbyen Pederstrup.

Ejendommen lå på bakkedra­get, der går ned mod Skals å i det område, der på kortet er benævnt som Nordmandshede, kendt for, at her i et stykke fredet hede finder man nogle af de bedste rester af den gamle hærvej. Ejendommens nærmeste nabo var den dengang kongelige privilegerede; Løvelbro Kro, som lå snert op ad den gamle Aalborg-landevej med den så omtalte gamle bro, hvoraf man endnu kan se resterne.

— I sine drengedage opholdt Peder Leth sig meget på kroen, hvor han gik til hånd på forskellig vis.

»Ved siden af det lille landbrug tjente min far en ekstra skilling ved om sommeren at grave tørv, som han solgte til Anton Smeds teglværk, der lå et stykke fra vores ejendom. Såvidt jeg husker, skulle min far levere 300.000 tørv til teglværket, som for det meste benyttede tørv til brænding af teglsten. Jeg var ikke ret gammel, da min far spurgte, om jeg ville hjælpe med tørv gravningen og derved tjene den lommekniv, som var enhver drengs højeste ønske.

I forbindelse med Løvelbro Kro var der en høkerforretning, ligesom der var et landbrug på ca. 70 tønder land. Hverken Kro-Jens eller Kro-Sine beskæftigede sig med landbruget men overlod det til sønnen, .som blev kaldt Kro-Søren, og hos ham tjente jeg ind imellem en lille skilling.

Som kongelig privilegeret kro, oprettet af en konge i en fjern fortid, havde den visse pligter med hensyn til de vejfarende. Den skulle blandt andet huse de farende svende, og derfor var der en særlig stue, som blev benævnt bissekammeret, hvor en eller flere som regel overnattede. Til det faste klientel, som overnattede på kroen, hørte de såkaldte kræmmere, som vandrede rundt i landet og solgte alskens ting, og der var især mange uldkræmmere. Ud over de almindelige vejfarende, var der også en del hestep­rangere, som drog fra marked til marked med deres hestekobler. Når der kom sådanne hestetrækkere med deres kobler, var der fuldt hus i kørestalden om natten.

Forgjort hest

Jeg husker, at da en af de overnattende heste døde, gik snakken dagen efter, at den var forgjort - den tid var jo fuld af overtro. Man fik så fat på en af egnens gamle mænd, som var specialist i forgjorthed. Efter at have set på hesten, erklærede han, at det var helt tydeligt, at den var forgjort, og at han ville være i stand til at finde synderen, der havde ødelagt hesten, og endog få ham til at sætte sig overskrævs på den døde krikke. Hvad der blev ud af histonen, husker jeg ikke. En af kroens store dage var, når der var valg. Løvel by var jo valgsted, og på valgdagen kom folk fra nær og fjern kørende, ridende og gående til Løvel for at stemme, og så blev kroen også aflagt et besøg. På hjemvejen, når folk havde deltaget i valgslaget og nydt godt af, at alle gårdene i Løvel på, denne dag havde bevilling til at udskænke stærke drikke, holdt de ind til Løvelbro Kro, for at få en sidste gevesen, og så kunne det let udarte sig til diskussion og håndgribeligheder.

På en sådan valgdag var jeg derovre for at tjene en drikkeskilling ved at se efter hestene, mens de tørstige holdt hvil i kroen. Da udartede den hidsige diskussion om, hvem der skulle regere landet, sig til slagsmål og jeg blev så bange, at jeg løb hjem og derved mistede drikkepengene.

Tilholdssted

Løvelbro Kro var også tilholdssted for mange af egnens beboere, som forsløg tiden med druk og kortspil, og det blev da også til ulykke for nogen. Anton Smed, der havde en stor gård ved siden af teglværket, drak således gården nedenunder og hjem. Så da han døde, og hans søn skulle overtage gården, var der hverken kreaturer eller såsæd, hvorfor en slægtning måtte træde til, så gården igen kunne komme på ret køl.

Slagter Dalsgaard, der kørte rundt til egnens beboere og solgte kød, havde også for vane at aflægge visit på kroen og dermed var dagens kødtur som regel slut. Hans søn, som var kreaturhandler, blev så fortørnet over faderens drikkeri, at han under et besøg på kroen spurgte, hvad bevillingen kostede. Da kromanden, der beklagede sig over de dårlige tider for kroen, sagde, at den såmænd ikke var mere end 400 kroner værd, slog Dalsgaard til og betalte på stedet tog krobevillingen og deponerede den i Hobro. Denne episode skete under første verdenskrig, og siden har der ikke været udskænkning i Løvelbro Kro.

Første plads

Min første rigtige plads fik jeg den vinter, jeg skulle gå til præst. I løn skulle jeg have mit konfirmationstøj og mine træsko. Det var en god plads, så jeg blev der i fire år og fik samlet mig lidt penge til min læretid. Jeg kom nemlig i snedker- og tømmerlære i Fjeldsø, hvor jeg fik kost og iogi. Min læremester var imidlertid en god og flink mand, som lod mig lave sy- og tobaksborde om aftenen, og derved tjente jeg en skilling til supplerende af mine spareskillinger, så jeg havde til tøj, og hvad jeg ellers skulle bruge-

Det var jo før snedkermaskinernes tid, så alt blev lavet i hånden. Tømmer til bygninger kom rå fra skoven og skulle så afbarkes og tilhugges, hvorefter det blev forarbejdet med håndhøvl og rubank. Om sommeren arbejdede vi med nybyggeri og om vinteren arbejdede vi på værkstedet, hvor vi lavede døre og vinduer m.v. til sommerens nybyggeri.

Peder Leths hjem på Nordmandshede i nærheden af Løvelbro. Det er hans far, der holder i gården med et læs tørv. Hans mor og bror paraderer også for fotografen. Det er passargæsten længst til højre.

Selvfølgelig lavede vi også møbler på bestilling, ligesom vi lavede ligkister, som i gamle dage blev lavet efterhånden, som folk døde.

Arbejdstiden var dengang 60 timer om ugen, men vi opholdt os som regel hele tiden på værkstedet, som var en slags tilholdssted for byens ungdom om aftenen. Jeg husker, vi engang væddede med en af byens karle, som mente, at han ved at sætte fødderne ind over en af bjælkerne i værkstedet, kunne hænge med hovedet nedad i 10 minutter. Karlen vandt og fik sin velfortjente kage. men dagen efter mødte hans far op og skældte ud over den sport, der blev drevet på værkstedet om aftenen. »I kunne have slået ham ihjel«, sluttede den forurettede far sin formaningstale.

Efter jeg havde udstået min læretid, blev jeg et års tid hos min læremester og fik en krone i timen. Det var mærkeligt efter fire år uden løn, pludselig at få penge. Jeg tog så en tur på valsen rundt i Danmark, hvorefter jeg kom på håndværkerskole i Haslev. Da jeg havde været soldat i 23 måneder, begyndte jeg som selvstændig mester med værksted ved mit føde hjem, og jeg byggede bl.a. nye huse for min første arbejdsgiver.

I 1922 blev jeg gift **med** Marie Madsen fra Skringstrup, og vi byggede et hus ved siden af min svigerfars gård. Nogle år efter måtte vi imidlertid overtage min kones fødehjem, da min svigerfars helbred svigtede. Vi nedlagde nu tømrervirksomheden og slog os bl.a. på frugtavl. Marie og jeg var gift i 32 år, og vi fik 14 børn, hvoraf jeg har mistet et. Da min kone døde i 1954, afstod jeg gården og nogle år efter flyttede jeg til Viborg. I 1978 giftede jeg mig igen, men nu er jeg igen alene, da jeg mistede min anden kone for halvandet år siden. Min store glæde er nu mine 13 børn, 43 børnebørn og 27 oldebørn, som er bosat næsten over hele verden. Jeg har sidst her for et halvt år siden været i Canada på besøg hos en datter og svigersøn samt deres seks børn og 11 børnebørn.

I dag har den ungdommelige Peder Leth atter slået sig på snedkeriet, idet han i sit lille hobbyværksted i Skottenborg fremstiller huse til bornholmerure, ligesom han bygger violiner. Han har således lavet 17 bornholmere til sine børn og børnebørn.

A. Vejen Andersen

Lærer og elever / den nu nedlagte Pederstrup Skole.

Den nu 90-érige Peder Leth i sit hjem i St. Set. Pederstræde med et bomholmerur, han selv har fremstillet.